

0/7.

Популярна виховна бібліотека „Рідної Школи“. Випуск ч. 7.

Др. П. БІЛАНЮК

БАТЬКИ ТА ШКОЛА

Ціна 10 сот.

Л Ї В І В

1 9 3 7

Накладом Повітового Союзу Кружків Р. Ш. у Львові.

Найкорисніше

Обезпечите своє май-
но від огню й від кра-
дежі влому в Товари-
стві Взаїмних Обез-
печень

зложите свої ощад-
ности і поладнаєте
всі банкові справи
в Кооперативному
Банку

„Дністер“

у Львові, вул. Руська ч. 20.

В найближчому більшому місті
пошукajte крамницю

Народної Торговлі

найстаршої споживчої кооперативи.

Там дістанете всякі споживчі і за-
граничні товари! — Добрі й деше-
ві! З а й д і т ь і переконайтеся!

Вашу будучність найкраще і най-
певніше забезпечить

„КАРПАТІЯ“

Товариство взаїмних обезпечень на життя
у Львові, Ринок 38. — Тел. 248-43.

06
20
Популярна виховна бібліотека „Рідної Школи“. Випуск ч. 7.

Др. П. БІЛАНЮК

БАТЬКИ ТА ШКОЛА

~~86-10/7~~

Ціна 10 сот.

Л Ї В І В

1 9 3 7

Накладом Повітового Союзу Кружків Р. Ш. у Львові.

4421.51

Передрук з журналу „Рідна Школа“

З друкарні Вид. Спідки „Діло“ Львів, Ринок 10.

1. ШКОЛА — ЦЕ ІНСТИТУЦІЯ ВСЕНАРОДНЯ.

Громада — великий чоловік, каже народня пословиця. І воно дійсне так. Кожна громада, подібно, як кожна людина, бажає жити й удержатися на поверхні життя. Як кожна поодинокі людина, так теж кожна громада має свою мету, свої клопоти, свої радощі. Найбільша журба кожної громади, зокрема такої, що зорганізована в нарід, це продовжити своє існування в безконечність і недати себе знищити. І ще в однім громада подібна на поодинокі людину. Коли добрий господар непоходить як слід коло свого господарства, коли його майно вода забере, або вогонь спалить, або й сам його розтратить, то такий господар мало-помалу сходить як то кажуть „на пси“. Так теж „на пси“ сходить і громада, а то й цілий нарід, коли добре не походить коло свого „майна“. А майно народу, це його прадідна земля, його церкви, читальні, кооперативи, його рідні школи, його віра, його наука, письменство, його рідна мова, звичаї й обичаї, пісні, витвори мистецтва, тощо. Народне майно, це також його історія, його визначні мужі, вчені, поети, герої, словом всі ті, що причинилися до того, щоби збільшити, успішно оборонити народне майно. Це майно називається

вають також одним словом: народня культура. Як довго нарід це майно зберігає, не тільки зберігає, але й доповнює щораз то свіжими надбаннями, так довго той нарід тішиться своїм життям славою між живими народами світу.

Якже-ж зберігається це майно народу, його культура? А от ніде більше, а тільки і тільки в серцях поодиноких людей. Бо хоч нпр. книжки, це теж культурне надбання народу, але вони перестають ним бути, коли їх ніхто не читає; так само церква чи читальня, чи школа перестають бути культурним добром народу, якщо ніхто ними не цікавиться, перестає відчувати їх потребу, перестає до них вчащати. Так теж і славні народні герої, поети, чи великі письменники попадають у забуття, коли ми не переживаємо в наших душах того, що вони переживали і в своїх вчинках і творах нам передали. Коротко, це місце, де зберігаються наші найбільші цінності, наша культура, це — таки наші серця, але й то тільки тоді, коли вони це розуміють, відчують, переживають.

Про людину, що не розуміє, що таке рідна культура, рідне слово, рідна історія, що не радіє тоді, коли весь нарід радується і не терпить тоді, коли весь його нарід терпить, або цілком рівнодушний, ми кажемо, що така людина й духово-мертва для народу, **несвідома** свого походження, або коротко **несвідома**. Навпаки — свідомою називаємо таку людину, яка як те дерево глибоко

запустила коріння у свій національний ґрунт і звідтам черпає свою духову поживу, для якої джерелом найсильніших почувань і переживань є життя власного народу. Громада тільки тоді є напrawdę великою і сильною, коли вона складається зо свідомих одиниць (людей). Якщо так не є, так тоді громада, хоч не знати як багато мала би людей, є чимось гіршим ніж кожний поодинокий чоловічина, — вона є нічим. Не дармо хтось з учених сказав: якщо хочеш пізнати якийсь нарід, заглянь — у душу одної одніської людини, а там відібеться весь нарід, wraz з його культурою; а хочеш знов знати, з яких громадян складається нарід, заглянь цьому народові теж в його душу, тобто в його культуру. Тому немає більшого нещастя для народу, ніж мала свідомість одиниць. Такий народ мало суцільний, він не творить однородної маси, там кожний „сам собі пан“ і тому легко може зійти до ролі послугача, або т. зв. етнічної маси, яку сильніші вживають за погній для своєї культури. Яка доля несвідомої людини, це гарно висказав поет у вірші: „Іване без роду, Іване без долі — куди не ходив ти, чого не видав? У спеку і стужу, у лісі і в полі ти гинув, а славу сусід добрий взяв“.

Тому не диво, що кожний народ докладає всіх можливих зусиль, щоб піддержати себе — свідомість, щоб інші народи не легковажили собі його, не називали „тутешнім“ тай не кликали „Іваном без роду“.

Одним з найважливіших засобів підтримувати безустанку палаючий вогонь народньої свідомости являється у всіх народів під теперішню пору — рідна школа взагалі, — вселюдна школа з рідною мовою навчання і сперта на рідну культуру — зокрема. Тут може хтось запитати: чи давніша, передвоєнна школа, тієї праці невиконувала? Воно правда, що й передвоєнна школа причинювалися до зросту народньої свідомости, однак не це було її головною метою. До того до війни найважливішим типом школи — була середня школа (гімназія), а народня школа мала за завдання тільки приготувати до гімназії, або дати найпростіші відомості (читати, писати, рахувати) тому, хто не мав спроможности вчитися в гімназії. Довоєнна гімназія вчила чимало гарних річей, але найбільше таки греки й латини. Думка була така, що тільки така людина може стати правдиво інтелігентною людиною, яка вихована на старинній грецькій і латинській (римській) культурі; ці культури вважали й до нині вважають недостижимі. І от довоєнна школа, передовсім середня, взяла за свій грецько-римський (інакше клясичний) ідеал виховання. Вона ставляла учням перед очима прекрасні зразки клясичного світу, казала учням оглядатися поза себе в дивню минувшину і спрямовувати свою увагу на все, що там було гарне і добре. Думали, що чим більше вдасться учня захопити тією минувшиною, тим більше вдасться відвернути його увагу від дрібничкової та сірої буденщи-

ни, від усього, що пересічне, маловартісне, нікчемне в сучасному життю. В той спосіб духовна культура ставалася власністю окремої верстви людей т. зв. інтелігенції, яка у відношенню до т. зв. нижчих шарів почувала себе упревілейованою, тому, що стояла осторонь від життєвих потреб сірої людини: У всіх народів світу давалося відчувати роздвоєння в народі. Світова війна та її наступки виказали як важко мстилося таке роздвоєння (згадати хоч би большевицьку революцію). Тому виникнула потреба сцілити всі верстви народу від найнижчих до найвищих один нарід, і в одну культуру. „По війні, каже нім. педагог П. Петерсен, „навіть настільки удуховлений чоловік зрозумів, що селяни, робітники, ремісники, ціла працююча верства та її культура і моральність рішає про життя і смерть кожного народу, зрозумів, що край як терен життя й історії народу, уформував всіх однаково під фізичним і духовим оглядом і призначив їм одну спільну судьбу”.

Тому то по війні народи почали гарячково перетворювати давні школи на нові школи, більше зближені до культури народу, до його потреб і до життя. Що до народніх шкіл, то їм присвячено по війні стільки само, якщо не більше уваги ніж середнім школам. Народня школа стається у всіх народів всенародною, (вселюдною), що слід розуміти так, що початкова школа має служити всім верствам народу, від найвищих до найнижчих; всенародня школа стається по війні

чинником, який має зєдинити і бідних і багатих, інтелігентів, селян, робітників і ремісників, без ріжниць партійних, віроісповідань, тощо. Всенародня школа стається тим чинником, що має притупити й ослабити станові ріжниці, має плекати почуття єдності, словом — має будувати спільний фундамент почувань в душах дітей, тобто в душах майбутніх свідомих членів народу. Школа, що хоче осягнути цю ціль, мусить у відповідний спосіб вщипити дітям переконання, що одиниця може дійти до повного розвитку свого духа тільки в суспільстві; тільки тоді, коли зрозуміє, що успішний розвиток громади залежить від того, як одиниця підпорядковує свою волю і стремління волі громади; далше коли зрозуміє, що добро громади чи взагалі народу треба ставити вище, ніж добро особисте, коли зрозуміє, що добро загалу треба ставити вище навіть тоді, коли воно приносить особисту некористь чи навіть небезпеку. В парі з тим школа, наближаючися більш до життя і потреб народу, перестає бути інституцією виключно навчальною, а стається чим раз то виразніше інституцією **виховною**, або на одно вийде, інституцією **суспільною**. Повоєнна школа перестає бути відгородженою й ізольованою від впливів зовнішнього світу, від громадянства, а навязує що раз більше контакт з суспільністю серед якої і для якої працює. Це видно передівсім в Америці, де зі школою співпрацює стала організація матерей під назвою „Національний конгрес матерей“ та

друга організація під назвою „Міжнародня Федерація Дому і Школи“. Подібні організовані форми співпраці громадянства повстали у Франції, Німеччині, Польщі і ін.

Громадянство з одної сторони очікує від школи підготовки дітей на майбутніх членів свідомих своїх громадянських обов'язків, з другої сторони школа, подібно як інші всенародні інституції, зможе тільки тоді вивязатися з цього завдання, тобто відповісти потребам громадянства, коли те останнє пристосується до побажань школи і нею краще заопікується.

2. ЧОМУ ШКОЛА МУСИТЬ ДЕРЖАТИ ЗВ'ЯЗОК З ДОМОМ.

Коли справа у школах культурного світу станула на тому, ще школу треба наблизити до життя і потреб громадянства, взагалі цілого народу, зачато продумувати над тим, як вчити в школах, щоби там закипіло життя, щоби школа виплатилася громадянству, яке її вдержує. Такий спосіб, в суті речі дуже простий, винайшов бельгійський лікар-педагог Декролі та сформулював його в словах: „до життя через життя“. То значить, коли хочемо школу зблизити до життя, треба дітий учити самим таки життям, таким, яке є довкола дітей, таким, яким діти цікавляться і ним радіють. Коли хочемо, щоби наш вихованок виріс батьківщині на славу, то треба, ту батьківщину впроваджувати в його душу так, як вона поволи наростає в його душі: отож уперед.

учити би про родину, далі про ціле господарство, а там уже про село, а як в місті то про дільницю, де є школа, дім, далі про повіт аж вкінці про цілу батьківщину і цілий світ. Так поставлена справа виявила потребу ще іншої справи. Учені психологи переконалися, що те все, що довкола нас діється чи то в дома, в господарстві, в селі чи в місті, інакше відбивається в душі дорослої людини, інакше в душі дитини. Почато студіювати душу дитини, бо тільки докладне пізнання дитячої душі давало запоруку про успішне навчання і виховання. Так як пасічник пізнає потреби бджіл по їх рухах, по їх поведінці і звуках і достосовується до тих потреб, щоб мати пізніше користь з бджіл, так теж і вчитель, що хоче мати успіх в школі, мусить постійно стежити за дітьми, обсервувати їхні потреби і зацікавлення, і від того зачинати своє виховне діло. Учителеві стежити би отак за дитиною й її рухами не тільки в класі, але і на подвір'ю в часі перерви, ба що більше, він мусить зайти час від часу до дому батьків дитини, щоби розглянутися, в яких умовах вона там росте. Бо давно вже знали, що люди є такими, якими їх робить життя. Так теж і дитина є такою, яким є те довкілля, в якому вона росте. В той спосіб мало-помалу зродилася необхідність співпраці школи з домом.

Школа, що хоче запевнити собі якнайкращі успіхи у своїй виховній праці, мусить навіязати звязки з домом, щоби :

а) пізнати краще родинне середовище, ту первісну дитячу батьківщину, що на її лоні проходить властиве життя дитини, де вона переживає найбільше дитячих радостей або смутків, те місце, з яким вона зрослася, де формувалася її душа і тіло, вже так довго, як далеко сягає її пам'ять.

б) усвідомити батьків, що домашнє виховання відіграє вирішну роль в пізнішому житті дитини; що навіть найкраща школа не направить дитини, якщо дома зле виховано;

в) щоби переконати батьків, що ті, що виховують, мусять постійно і себе виховувати і вдосконалювати, бо приклад поведінки батьків лишає незатертий слід в душі дитини, яка з природи річі бистріше бачить і чує все, що кругом неї діється і що говорить, ніж ми старші;

г) щоби дати батькам до відома, що одним з головних завдань школи є витворити в дитині хосенні звички з ділянки культури щоденного життя і, що школа того в ніякому разі не вчинить без допомоги батьків. Батьки мусять знати, що якщо хочемо, щоби та чи інша хосенна звичка прийнялася в душі дитини, треба її багато-багато разів повторювати, тай не тільки багато разів повторювати, але не допустити до ніоднісінького занедбання в повторюванні цієї звички. Що з того, що школа буде призвичаювати дітей до ладу і порядку в школі, як батьки не допильнують цього дома. Коли батькам рівнодушно, що дитина робить, чи

робить докладно, чи кожную роботу навчилася закінчувати;

д) **Дальшим головним завданням школи є допомога дитині доробитися духової культури чи інакше характеру.** Ніколи ще не відчувала жадна суспільність такої потреби сильних характерів, як власне в повоєнних часах, коли здається усе сприсяглося, щоби захитати дотеперішні моральні основи, щоби запровадити в душі дітей і молоді хаос, нелад і розстрій. Як може відбутися „ісцелення“ душі і немочі“ дітей і молоді, коли навіть самі батьки виговорюють ріжне на школу при дітях і втягають їх до тих балачок. А коли додати, що й церква має своїх ворогів поміж батьками, що й родина, головно в більших містах, є розхитана безробіттям в теперішніх тяжких часах і вже немає повної спромоги зайнятися вихованням дітей, то як може сама школа без допомоги батьків дати собі раду з вихованням їхніх дітей. Як може школа з успіхом поглиблювати поняття добра загалу і національного ідеалу, коли щораз частіше зачувати поміж дітьми балачки на тему „чим твій батько: чи соціяліст, чи комуніст, чи паліївець, чи ундист, чи тикторівець?“ А бували і такі випадки, що один зі старших учнів хвалився, як то вони оба з татом революцію робили на вулицях Львова. Чи можемо будувати характери, коли в душах дітей панує хаос і несупокій, коли ріжні демони роздирають її душу поміж себе, коли поза школою зустрічає дитина ріжних „приятелів“ і „дорад-

ників“, що все ліпше знають ніж учитель чи священник чи навіть батько. В такому хаосі школа характерів не збудує, якщо батьки не стануть школі в допомогу. Батьки мусять прийти до переконання, що між школою і домом мусить запанувати повна гармонія в ім'я добра дитини.

е) Та ще є одне важне завдання школи, про яке батьки повинні знати і допомогти школі його зреалізувати. Як уже вище сказано, школа має не тільки вчити, але і виховувати або інакше дати дитині вже на шкільній лавці громадянське вироблення. Громадянського вироблення не дасть жадна школа самими словами, хочби й як гарні та пориваючі вони не були. Почуття громадянськості виробляється тільки в громаді, в якій кожна одиниця несе певну жертву на річ громади, чується відповідальна за лад і порядок у громаді і розуміє, що добро громади (загалу) треба ставити вище ніж добро особисте. Щоби могли таке громадянське наставлення розбудити в дітях, шкільна класа мусить сама перетворитися з простого збіговиска учнів на громаду або т. зв. класову громаду. Словом школа мусить впровадити до класи життя не таке, яким живуть тварини або дикуни, але таке, яким живуть культурні народи і під умілим проводом вчителя дати дітям змогу жити тим життям.

До дуже важких справ, про які школа мусить інформувати батьків, належить опіка над домовою працею учня. До головних завдань школи належить не тільки навчати

але й показати учневі як має сам без нічийої допомоги дома сам учитися. Таким способом школа втягає дитину до самостійної праці над собою, дбає, щоби учень не поприставав на тім, що школа його навчить, але щоби вмів ті відомості, що їх набуде в школі, самостійно собі доповнити і поширити. Учень вищих клас мусить самостійно випрацювати задачу і опрацювати домову лектуру. Школа в ніякому випадку не досягне своєї мети, якщо батьки не будуть числитися з вимогами школи і будуть глухі на просьбу дитини дати їй відповідні умови домашньої праці.

Вище наведені справи не вичерпують ще всього засягу співпраці школи з домом. Подрібніше й докладніше розбирає школа такі і тим подібні справи на окремих сходах батьків, на яких ведуть відповідні гутірки з батьками і читають короткі і добре обдумані реферати.

З того всего бачимо, що обов'язком учителя є не обмежувати свою працю до школи, але держати постійно зв'язок з домом.

3. ЧОМУ БАТЬКИ МУСЯТЬ ДЕРЖАТИ ЗВ'ЯЗОК ЗІ ШКОЛОЮ.

Тепер ще розказати би про те, що батьки від себе можуть дати школі.

Якщо батьки в матеріальний спосіб не можуть прийти школі з допомогою, то їх найважливішим завданням буде мати довіря до школи, не обнижувати авторитету школи

й учительського збору, чи взагалі: не пере-
шкаджати школі в реалізованню її важких
завдань.

Батьки повинні як найчастіше довідува-
тися до школи, інформуватися про поступи
й поведення дитини в школі, повинні пиль-
но вчащати на реферати для батьків.

Якщо розпоряджають часом, повинні
влаштувати при школі для дітей другі
снідання, допомогти в догляді за дітьми на
перервах чи прогуляках, на діточих концер-
тах, тощо.

Багатші батьки причиняються грошеви-
ми датками, щоби влаштувати доживлення
для набіднішої дівчорки, закупити для неї
одяг, обуву, книжки, зшитків, тощо.

Однак найважливіше, чим батьки можуть
допомогти школі в її праці, це зрозуміння
завдань школи, це взаїмна любов і взаїмне
довіря всіх тих, що їм судилось співпрацю-
вати над витворенням найкращого і найцін-
нішого дарунку для батьківщини, яким є
молоде покоління. Майбутність наша зале-
жить від того, як ми до неї підготуємо на-
ших дітей.

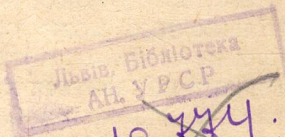
З того всего, що дотепер сказано, видно,
що школа тільки тоді може досягнути свою
ціль, коли вона не стоїть осамітнена осторонь
життя, коли нею поцікавиться краще ціла су-
спільність, взагалі й зокрема батьки, словом
коли вся публична опінія заявиться за шко-
лою і буде школі постійно сприяти.

Треба додати, що це станеться тільки то-
ді, коли вчитель не буде обмежуватися ви-

ключно до праці у своїй клясі, але поширить свою працю і на дім для освідомлення батьків в справах виховання і побудження батьків і суспільства для співпраці зі школою.

— — — — —

Ця книжечка повстала з реферату, який був відчитаний на педагогічній комісії при П. С. К. Р. Ш. і зі завваг, які були пороблені поодинокими членами комісії. Всім членам комісії, що в той спосіб причинилися до появи цієї книжочки, складаю на цьому місці сердечну подяку, зокрема п. пр. Я. Кузьмові, який понадто убв ласкавий переглянути і перевести коректу рукописи.

10.884.

Накладом Повітового Союзу Кружків
„Р. Ш.“ у Львові вийшли такі книжочки,
популярної виховної бібліотеки „Р. Ш.“:

1. Др. Петро Біланюк: „Основні завдання виховання“.

2. Др. Петро Біланюк: „Добрі й лихі діти“.

3. Петро Парашин: „Дайте дітям характер“.

4. Проф. Ярослав Кузьмів: „Трохи серця — трохи неба“.

5. Д-р Петро Біланюк: „Праця єдина з неволі нас вирве“.

6. Д-р Яким Ярема: „Вік буяння“.

Ціна кожної книжочки 10 сот.

9,60 (1987)

6468 p 1

0/7.

„Союзний Базар”

Щоб писати, треба мати
І на чому та ще й чим, —
Тут „БАЗАР” ми поручаєм
І великим і малим.

Професори, урядовці,
школярі, всі писарі,
Там папір, зшитки, нотеси,
Механічні олівці,

Золотії вічні пера
І прегарні листівки,
Славні вироби гуцульські:
Топірці і тарілки.

Все „СОЮЗНИЙ БАЗАР” має,
Чого серце забажа,
Чи гуртом, чи то у роздріб
Продає і доставля.

Універсальна виховна бібліотека „Рідної Школи”. Випуск ч. 7.

Др. П. БІЛАНЮК

БАТЬКИ ТА ШКОЛА

Ціна 10 сот.

Л Ї В І В

1 9 3 7

Накладом Повітового Союзу Кружків Р. Ш. у Львові.